

Sămănătorul

Revistă Săptămînală

Supt îngrijirea d-lor :

AUREL C. POPOVICI

PENTRU PARTEA POLITICĂ.

D. ANGHEL, ST. O. IOSIF, M. SADOVEANU, C. SANDU-ALDEA, ION SCURTU

PENTRU PARTEA LITERARĂ.

G. M. MURGOCI

PENTRU PARTEA ȘTIINȚIFICĂ.

Sumarul :

AUREL C. POPOVICI. — Fundamente și Iluzii.

» » Pentru critici.

A. MIREA. — Unui poet necunoscut.

CATON THEODORIAN. — Singele Solovenilor.

M. ALECSANDRESCU. — Pegas vîndut (după Schiller).

C. SANDU-ALDEA. — Pescar de Islanda.

G. APOSTOL. — Incep să cadă flori din tei (poezie).

Revista generală.

Răspunsuri.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

B-dul ACADEMIEI No. 3. — Str. EDGAR QUINET No. 4.

BUCUREȘTI

EXEMPLARUL :

În țară . . . 20 bani

În străinătate 25 „

ABONAMENTUL ANUAL :

În țară 10 lei

În străinătate . 12 „

„MINERVA“
INSTITUT DE ARTE GRAFICE ȘI EDITURĂ
B-dul Academiei 3, — Edgar Quinet 4
BUCUREȘTI

— x —

A apărut:

NOVELE, POVESTIRI

DE

I. L. Caragiale

PREȚUL EI 1.50

De Vânzare la Toate Librăriile

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ SĂPTĂMINALĂ

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA :
B-dul Academiei, 3,
Strada Edgar Quinet, No. 4.
BUCUREȘTI

ABONAMENTUL ANUAL

În țară 10 lei
În străinătate 12 »

FUNDAMENTE ȘI ILUZII

Demagogia modernă e cu atât mai periculoasă cu cât răscolește patimi și interese vulgare. Divinităților metafizice franceze ce s'au arătat în sec. XVIII li se închină astăzi, mai ales în templul marxist, un nou neam de apostoli și de teologi. Legînd interese și concepții «economice», «sociale» de teoriile umanitariste elino-galice, ei propovăduesc o nouă religie, *fără* idealitatea celei creștine, a nici unei religii, dar cu tot materialismul brutal al omului primitiv.

Căci de fapt ei întronează vițelul de aur ca singur «ideal social» posibil în locul altarelor batjocorite, în locul patriei subminate și al culturii compromise. Ca morală nouă, acești adevărați teologi «absoluți» — deslănțuesc patimele cele mai josnice din sufletul omenesc. invidia și ura celor ce n'au în contra celor ce au. *Iar Statul ce face?* Statul nemaî știind nici el de mult *al cui este*, la care domn filosof social să se mai închine, stă cu minile în sîn și se ferește ca de foc de îndeplinirea datoriei sale celei mai elementare. Guvernele «nu pot face nimic». Din pricina constituțiilor doctrinare, construite după minunata filosofie a lui Rousseau. Ele trebuie, vrînd nevrînd. să cedeze mereu în fața descompunerii «logice».

Experiența zilnic ne arată și știința dovedește că mulțimea face politică patriotică sau sinucigașă după cum e condusă de patrioți sau de demagogi. Căci una e voința poporului și alta e «voința» ce se sugerează mulțimii.

Astăzi sînt multe feluri de demagogi în plină acțiune în Europa. Evident că și acțiunea patriotică poate *parea* uneori demagogie. Dar a judeca însemnează a distinge și astfel agitația patriotică nu poate fi niciodată confundată cu agitația *anti-patriotică*, *anti-națională*. Agitația adevărat patriotică se cunoaște ușor *după faptul că tinde mereu a susține și a întări, nu a slăbi și dărîma, credințele, așezările și mora-*

vrile naționale, ființa morală și intelectuală a poporului. De aceea fi-rește că nu se poate face o mare vină nimănui din oamenii cu ade-vărată dragoste de neam și de țară, nimănui din oamenii de bine, dacă, mai ales în tinerețe și mai ales în timpurile noastre, fac excese de zel, chiar politică ideologică, după cum în tinerețe înultă lume se încearcă în — versuri.

Nici o indulgență însă nu e admisibilă față cu demagogia fie «științifică», fie ideologică, vanitoasă sau șarlatană dacă persistă în lucrarea ei disolvantă. Căci ea combate credința în D-zeu, în tradiții și moravuri, dragostea de țară și de neam. E republicană și feministă, pacifistă și antimilitaristă, «combativă» și stupidă. Combate și subminează ideile noastre *firești* sub cuvânt că ar fi «falsе» și vrea să le înlocuească cu adevăruri cărturare, rătăcirii cu mult mai mari *pentruca n'au nici o legătură cu realitatea.* Inchipurile noastre omenești despre Dumnezeu, despre lume și viața omenească, biserica, morala, credințele noastre în rînduiala țării, în autoritatea stăpînirii sunt mereu combătute de oameni mari și mici *care nu le înțeleg.* Nu le înțeleg pentrucă au fost și sunt lipsiți de sentimentul realității. Cu Rousseau și La Mettrie, cu Marx și Büchner, cu Jaurès, Clemenceau, Bourgeois și toată ilustra companie, dinpreună cu «marele» Alfred Fouillé și mulți alții. Pentrucă oricîte cunoștințe ar avea aceștia toți și orice dialectică: *vederea le lipsește.* Decî puțința de a înțelege rostul Statului, istoria popoarelor și *mai ales condițiile primordiale ale oricarei civilizațiuni.* Căci vorba nu-î de cite știi ci vorba e de cum le știi. De-aceea, aceștia toți și mulți alții ne vorbesc mereu de «adevăr» fără a avea o idee lămurită despre el. Ne vorbesc mereu de «iluziile» credințelor noastre inchipuindu-și că ar fi înaintînd vr'un «argument» în contra fundamentului civilizațiunii noastre! Pentrucă nu știi că n'a existat și nu există nici un fel de civilizație omenească fără o bază largă de idei și sentimente *firești*, nu iscodite în mod artificial din premise abstracte. Pentrucă nu știi că *orice* s'ar pune în locul temeliilor actuale, tot *iluzii* aū să fie. Cu o singură dar hotărîtoare deosebire: «iluziile» noastre de astăzi s'aū dovedit, de miî de ani, tot atîtea enorme puteri constructive, de civilisare. *Toate națiunile respective de astăzi stau și cad cu aceste ideri, cu aceste «iluzii».* Ele cu altele nu pot trăi. Pentrucă e peste puțință să-și schimbe temeliile, și încă deodată, fără a se prăbuși. De aceea zic: credințele noastre sunt *ideri, sunt adevăruri,* și tocmai «ideile înaintate» sunt *iluzii.* Istoria se repetă. Barbarii fanatici, în timpurile primitive ale creștinismului, făceau bucăți tot ce le cădea în minî din cultura clasică elino-romană, sub cuvînt că ei, *barbarii fanatici,* ar fi reprezentînd «adevăruri» contra „*idolilor*” clasicității! Astăzi alți barbari,

tot «veriști» iconoclaști, sfarmă simbolurile civilizațiunii moderne sub cuvînt că ei, orbiții, ne-ar fi putînd înlocui «idoli» noștri cu pretinsele lor «adevăruri»! Dar toate aceste adevăruri integrale, toate aceste iluzii moderne, sînt unicamente *destructive*. *Aici* e toată deosebirea. Și ea e fundamentală, determinantă.

Căci cei ce abuzau de numele lui Cristos, spărgînd «idoli» sublimi ai lui Phidias și Praxitel, făceau încalte drum religiunii celei mai senine, moralei celei mai nobile. Barbarii de astăzi însă dărimă catedrale, instituții politice și morale, dărimă o civilizație splendidă, iar în locul lor ne oferă cea mai sălbatică luptă pentru gură și gitlej, pentru pîn-tece, pentru carnea omenească, pentru toate idealurile trîndăviei. Da, Cristos-Dumnezeu pe de o parte, iar pe de alta — Karl Marx, cassier contabil!...

Asta-î semnul vremilor de astăzi, pecetea progresului «modern». Demagogia «științifică» nu știe că dacă e vorba să facem din politică «filosofie socială», — apoi iluzii sînt însăși persoanele, însăși viețile, însăși conștiințele domnilor doctrinari. Pentru că, filosoficește, toată viața omenească și întregul cosmos accesibil nouă nu-î decît o oglindire, o iluzie în mintea noastră. Iar în acest sens, chiar toate legile naturei nu sînt de cît păreri omenești și nimic mai mult. Dar tocmai această relativitate a toată știința omenească pe pămînt exasperează pe cărturarul cel semeț, intolerant. El «nu admite» că lumea aceasta, fără de sfîrșit și plină de tainice adîncuri, ar putea fi ceva mai mult de cît se vede, mai complexă și mai trainică de cît «suveranitatea» rațiunii sale umane. El, domnul demagog «științific», nu admite că «rațiunea umană» e de fapt neputincioasă, că *nu-î este dat* să cunoască de cît infinitesimale mărunțișuri din lume, *niciodată* adevărul obiectiv. El «nu admite» odată cu capul, și de aceea dă cu capul — altora de pereți. Savantul demagog nu poate înțelege pe Kant și nici odată nu va înțelege pe Goethe, cea mai coprinzătoare minte omenească d. p. care zice că «alătura cu știința crește și îndoiala», *mit dem Wissen wächst der Zweifel*.

Dar nu-și înțelege nici poporul său propriu din care a eșit și care zice, întocmai ca autorul lui Faust și ca orice minte gînditoare, «omul cît trăește învață și tot moare neînvățat».

Inaltă înțelepciune. De aceea o găsim de o potrivă pe culmile filosofiei indice și a celei germane, precum și în experiența practică a unui popor simplu, fără «carte». Dar a unui popor care, de două mii de ani, zilnic vede faptele și ascultă lecțiile celui mai mare filosof din lume: ale naturei însăși. Căci acest popor trăește cu ochii deschiși în viață. Cu sufletul bănuind vecinicia. El vede ceea ce adesea chiar învățații

cei mai mari nu mai pot vedea. El trăește în plină natură. Vede și simte puține lucruri dar le vede și le simte adânc. De aceea știe că nu tot ce strălucește se înțelege aur.

Dar de aici nu urmează cîtuș de puțin, nu urmează de loc și nici el nu deduce, nici știința pozitivă, că trebuie să punem capăt zilelor noastre fie ca să dăm de adevărul «obiectiv», «integral» și «perfect», — fie ca să scăpăm de cealaltă manie: de vecinicele îndoieli, de scepticismul sec, omoritor și el. Nu urmează să înlocuim adevărata civilizație cu barbaria, nu urmează să gonim vînturile «perfecțiunii umane» în o lume de adevăruri relative, de adevăruri omenești, nu absolute pe cari numai Dumnezeu le-o fi cunoscînd, omul nici-odată. Cu un cuvînt, totul se reduce la distincția între știință și neștiință, între cumpăt și pripeală, modestie și aroganță, după vechea experiență a poporului nostru că unde-î «învățătură multă» e de obicei și multă — sminteală.

AUREL C. POPOVICI

PENTRU CRITICI

După socialiștii de la «Adevărul», iată un prim articol și în «Voința Națională» care, sub cuvînt că ar fi discutînd «Teoria d-lui Aurel C. Popovici», se leagă de *intențiile* mele «neînărturisite», «ascunse», «probabile». Cu alte cuvinte, mă presintă drept «paladin al conservatismului», mă face «Carpist», îmi vorbește de d-l Sturdza, de d-l I. Brătianu, de d-l Vintilă Brătianu, etc. Mie care *n'am pomenit nici măcar un singur nume* al vreunui om politic! Care va să zică redactorul de profesie crede că noi facem ce face d-sa la o gazetă de partid. De aceea «analizează» *tot ce nu am spus*, dar ce «*s'ar putea să fie*» în fundul conștiinței mele! Evident că nu-mi trece prin minte să identific pe alții cu scriitorul aceluși articol. Țin însă să declar: nimeni n'are dreptul să mă proclame «Carpist», «Sturdzist» sau «Tachist» pentru că *nu am făcut nici odată și nu fac parte din nici un partid politic*. «Voința» însăși mărturisește: «*că un partid conservator cu programul schițat de d-sa (de mine) n'a fost și nu este în România.*» Așa? Atunci de unde pînă unde eu «Carpist»?!

Adevărul e că ideile pe care le dezvolt aici sunt *părerile mele proprii* la cari ajunseseam de mult, cu mult chiar înainte de apariția «Romîniei June», și pe cari o muncă de aproape 20 de ani mi le-a cimentat în nestrămutate convingeri. Repet: *n'am avut și nu am absolut nici o legătură de politică cu vreun partid din țară, adevăr pe care-l știu toți cîți mă cunosc mai de aproape.*

Că unele din ideile mele pot «preta» la asemenea concluzii? Apoi atunci am putea proclama pe *F. Stahl* d. p. «Sturdzist», pe *Gneist* «Carpist», pe *Tocqueville* «Takist» etc... Oare cari asemănări se găsesc întotdeauna dacă vrei să le găsești..

Un ziarist inteligent, cu cultură, nu se dedă nici-odată la acest fel de polemică—revolver: sau ești ca mine, sau te împrușc. Asemenea elemente pot avea «calități» pentru alte ocupații, nu de luminători ai opiniei publice. Omul politic cult are totdeauna un întreg arsenal de arme curate, de arme sclipitoare, un suflet curajos dar absolut *leal*. El nu te ia de obraz, nu-ți atribue ce *n'ar zis*, ce *n'ar făcut* ce *nu gîndești*. Nu te atacă în ce ai mai scump pe lume: în reputația ta de om și scriitor onest. Pentru că e și el, or cine ar fi, din rassa oamenilor drepti, cu cunoștințe și putere de judecată. El la argumente, opune *alte argumente*, nu calomnii și bănueli orientale. Pentru că se știe și se menține ziarist distins. De aceea n'are nici o nevoie de «trucuri» nevrednice. Fie liberal, fie conservator, el nu se coboară la «egalitate» cu demagogia.

Tot așa n'am fost nici odată și nu sunt nici socialist, nici anarhist, nici vînător de popularitate, nici traficant politic, nici candidat la demnități politice, nici la șefia vr'unui partid «al meu». Eu apăr pur și simplu ceea ce cred eu că sunt *adevăruri* politice, realitatea vieții, în contra nălucirilor doctinare, în contra abstracțiilor. Apăr ideia de Stat contra pornirilor facțioase, apăr ordinea națională contra anarhiei internaționale, apăr sufletul secular al unui neam contra celor ce vor să-l înlocuească, contra celor ce-l otrăvesc. Da, de o mie de ori da, susțin și voi susține că *numai o apropiere, o patriotică armonie între partidele serioase* ale unui neam, între fruntașii săi firești de pe or ce treaptă socială, îl poate scăpa de aci înainte *de sigura prăbușire politică și națională* într'un viitor mai mult sau mai puțin apropiat. Da apăr și voi apăra, cu toată căldura sufletului meu și cu toată știința, multă- puțină de care m'am învrednicit, credința noastră în Dumnezeu, moravurile noastre străbune și o dezvoltare culturală în continuă potrivire cu ele, cu un cuvînt: *rostul nostru în lume* așa după cum cred că se poate stabili *științificește* în ziua de azi. Tocmai de aceea nu vreau să fac nici politică militantă, nici politică svăpăiată, ci *literatură conciliantă în politică*.

Cred că orce suflet românesc și drept mă înțelege. Numai pentru acestea scriu.

AUREL C. POPOVICI.

UNUI POET NECUNOSCUȚ

(T. ROBEANU † 1906)

*Colecții vechi, reviste prăfuite,
Vă răsfoesc și-arar din când în când,
Induioșat, cu mâna tremurînd
Adun mărgăritare risipite.*

*Dați de pe-un nume umbra într'o parte
Și într'un vers aud un glas ce plînge
Așa de trist, de stîns și de departe...
Și numele se 'mpurpură de singe...*

*M'afund sfios ca într'o necropolă
Și filele 'nă par lespezți de morminte,
Refac ici-colo cite-o aureolă
De care nimeni nu-și aduce-aminte.*

*Il caut printre filele tăcute,
Il urmăresc din an în an cum crește
Misterios din vremile trecute...
Cum suferă, cum rîde, cum iubește...*

*Cu fiecare vers spre el mă chiamă,
I-aud acum tot măi aproape plînsul
Și urmărul de-aceeași neagră teamă,
Mă plec și plîng alătura cu dînsul...*

A. MIREA.

SÎNGELE SOLOVENILOR *)

Toamna a fost lungă și frumoasă, dar a trecut, și se părise scurtă, cum scurte par toate în viață cite sînt pe placul omului o clipă.

Copacii s'au golit de frunze, pădurea își clătește ramurile pe cari suflarea puternică a vîntului le îndoiaie, pe crăcile negre se mai văd rare foi rume-nite, ca ultimile iluzii ce stau să pice și să piară, pămîntul se-mpătură cu stratul de frunze căzute, chilim nseilat în solzi arămii și lucioși, uscături se desprind și cad, pîrîind, din vîrfurile crengilor.

Pe drumul noroios trec carele, trase de boi istoviți, purtînd pe maldărilor de coceni uși, trupurile fără vlagă, făpturile urgisiților țărani, împăturați în țoluri jilăvite, de dimie, strîngîndu-și pe piepturile goale șubele subțiri, bătute de crivăț. Cîrciumile se îmbulzesc de, puzderia drumeților și a localnicilor, iar veninul cîrciumarilor curge și otrăvește singele țărănesc.

A jale și a pustiū se tîngue vînturile prin liniștea plumburie. Noaptea e ger, cade brumă, cerul se-mbie întunecat, cînd și cînd plutesc fulgi leneși de zăpadă.

Conacul Pogoanelor își arată măreția-î albă și stăpînește coamele zărilor mohorîte. Grădina din față doarme supt coaja zăpezii înghețată, trandafirii se odihnesc supt mușuroaiele de băligar, vița de vie stă adusă la pămînt ca

*) Fragment dintr'o lucrare mai lungă ce va apărea în curînd de supt tipar.

un șarpe înghețat bocnă și prin cerdacul gol crivățul bate o ploaie de frunze răsucite și uscate, iar troianii se joacă sglobii din loc în loc. Cintecul privighetorilor a tăcut, vrăbiile-și umflă penele, ciugulind firimiturile de piine presărate dinnaintea ferestrelor sufrageriei, se ascund supt streșini.

Pe cerul bumbăcos nu se strevede o rază și creasta zărilor tremură de frig.

Mitruț, ales primar înaintea de Sf. Nicolae, n'are odihnă, umblă, aleargă, primește și îndeplinește poruncile stăpînirii cu nesecata rivnă care l'a făcut neuitat Muratului. Seara vine acasă obosit, cu o carte mare de legi în tașcă, citește, se deșteaptă și află ce datorii are de împlinit. Acum poate cerceta singur pe notar și nu se lasă mînat de dînsul; face revizie la școală și stă față la prelegerile învățătorului, are grijă să nu sufere copiii de frig. De la curte s'au primit patru stînjeni de lemne. Mitruț a adus un tăetor și stă acolo pînă le taie și le crapă, vede cu ochii cite șiruri s'au clădit în hambar și e liniștit că sînt destule ca să țină pînă în primăvară. Spunea cînd le da în primirea dascălului:

— «Uite, domnule învățător, sînt lemne bișag, bușteni unu și unu, uscate, numai neam de gîrniță, slavă Domnului că ne-a hărăzit așa stăpîn cu milă de nevoiași. Acum îngrijește, ți le dau pe seamă, să nu cum-va să se jeluiască băeții. Dumitale, pentru casă, îți ajunge și chiar prea, lemnele de la primărie». Și învățătorul bagă pe urechi, ține minte, știe că nu-i de glumă cu primarul și n'are poftă să-i vină hirtie de la revizorat, inspectorul să-l înfrunte, orî prefectul să-l amenințe, dac'o face Mitruț Presură vre-un raport. De cîte ori vine, și vine des la școală, căldurică bună simte eșind pe gura sobii, pereții nu mai aburesc, și băeții se scoală-n sus și strigă 'ntr'un glas: «Bine ați venit».

Dar din ce bea apă școlarii? Vai de mine! din așa feleștean murdar, iar găleata soioasă și ruginită și apa o ține afară învățătorul, vasul e descoperit și înnoată gunoaiele și miazmele!

«Nici asta nu se poate, domnule învățător».

Se duce de cercetează la primărie. Cam puține parale în visterie, dac'o lua și-un cazan, un *rizilvor* cu slăvină, de tablă de zinc, cum a văzut el într'o carte,—n'o să-i prea ajungă pînă la primăvară. Și se sucește, se răsîndește.

S'aducă vorbă cu boerul, n'ar sta frumos. Omul dă cu voia lui, cînd crede și socoate. Se duce la tîrg pe la tinichigii și tocmește și se scumpește, că dă, doar, din bănișorii lui.

— «Treî-zeci și opt de franci» îi spunea un ovreiu. «Așa să-mi ajute mie Dumnezeu cît ciștig o lăsaie».

— «Ce fel de Dumnezeu ai dumneata, jupîne?» și plecă fără să mai lungască vorba. Găsește într'o uliță mică un tinichigiu creștin, un neamț:

— «Treî-zeci de franci, că-i de lucru și material; dumneata ceri de tablă de zinc».

— «Cam multișor!».

— «Păi are comuna parale... Nu te mai scumpi, primarule».

— «Ce comună? Comuna n'are mai de fel, eu fac de la mine, că-mi plînge inima de bieții prunci ai satului».

Tinichigiul îl privește lung, nu-i prea vine să creadă de odată că pot fi

aşa primari pe la țară, dar ochii lui Mitruț nu mint, așa om nu poate să înșele. Și neamțul își aduce aminte că și el are copii ce merg la școala din tirg, că beau apă proastă cu mil și sloeți de ghiață de se bolnăvesc de gilci, că pe Fritș al lui era să-l piardă de tifos. Dacă ar fi și primarul lor așa om n'ar da boleşnița prin școli. Și ce vreme! Ce iarnă! Urlă afară crivățul și vifornița plesnește în tabla din ușa prăvăliei, bătută cu cuie, în loc de geamuri. Negustorul și-a măsurat mușterii cu o privire:

— «Dumneata vorbești drept, ești om cu frică de Dumnezeu... Si ești am copii. Știi ce? cumpără dumneata tabla, ia mărunțișurile, și ești o fac fără plată, că și copilașii mei măi mult îndura pe la școli.»

Și așa are școala din Pogoanele un cazan bun pentru apă, închis cu capac, cu slăvină, ferită de gîngăni și de miazme.

Dar de starea sănătății comunii, cum știe să îngrijească Mitruț. A fost o singură dată doctorul de plasă, și i-a spus că prin satele vecine băntuie angina, i-a arătat ce să facă, cum să ia pe agent și să revizuiască casele, să pună pe cameni să și le spoiască, și de or fi boli să afume unde a zăcut bolnavul. L'a scos pe sanitar de prin cîrciumă, l'a purtat cu el prin sat și prin cătune, și l'a pus să facă înțepături cu altoi, din sticlulele pecetluite, la copii bănuți, și a scăpat comuna de molimă.

Așa știa să-și facă datoria primarul cel nou.

Inspectorul era mulțumit și-l lăuda la prefect.

Intr'o bună zi s'a pomenit c'o încheere, din oficiu, cî din 20 lei cît era solda primarului, i-a urcat-o la cincizeci. Lui nu i s'a făcut nici odată muștrări, nici prin scris nici prin telefon. Cînd chema prefectura comuna Pogoanele avea cine să răspundă la minut, nu-și rupea pieptul impieगतul strigînd, iar secretarul, ori un consilier, era pus să stea nepristan, s'aibă cine asculta și primi poruncile.

Țigani și nu măi umblau cu corturile și geandarmii nu măi aveau de lucru prin satul lui, cînd se iveau un sălaș, lua pe vîtaf cu binișorul, așa spunea *firculara*, și el le cetia pe toate, ca în evanghelie:

— «Duceți-vă cu binele oamenilor, că la mine în sat n'aveți ce căta. Și își căuta de drum bieții, se cărau, că din bun știa să se facă și alt fel Mitruț.»

Furturi nu se măi întîmplau, porcul omului putea sta slobod în bătătură, curcile și găinile ne supărate. Strejiuirea se făcea militărește, șef de garnizoană adusesse un milițian strașnic și noaptea șuerăturile oamenilor de *guardie* se auziau mereu.

În fiecare săptămînă, și măi des chiar, Mitruț se infățîșa la curte, alegea ceasurile cînd știa singur pe Murat, și-i «da raport» de cele făcute, primia povețe, le urma, și-și deschidea capul.

Toate le făcea bine, chibzuit, pe placul tuturor și după trebuință. De sus îi veniau laude, de jos mulțumire. Sătenii se descopereau în față-i, la cîrciumă se sculau în picioare cînd venea cu străjerii ca să închidă obloanele la ceasurile zece seară. Nimeni nu cîrtia și toți îl iubeau. Vedeau oamenii că alt cum nu merge ast-fel, că pot să se scoale măi de dinineată și ei dacă nu pierd nopțile la cîrciumă, că le rămîn gologanii în chimir, și că nu duc lipsă.

Iar, la conac, viața picură silnică și tăcută.

În trei luni se perindaseră patru îngrijitori, cei trei băgați după plecarea lui Mitruț ne fiind pe placul lui Andrei.

Acum brodise pe Dinu lui Fănuț, fostul notar, un șmecher și o gură de petece. Asta îi plăcea lui Andrei, că se învîrtea ca o ciocîrlie, se da peste cap, îi aflate slăbiciunile și de la început i se vîrîse subție.

Dinu avea toate însușirile omului viclean, în stare să înșele credința unui stăpîn slab, și trufaș ca Andrei. Era tîrîtor și pe de asupra dușmanul ne împăcat al primarului, care-l alungase de la primărie pentru netrebnicii. Dinu sta ziua și noaptea la curte.

Cite nu-i trece omului prin minte, toate le iscodia ca să stea grecește în inima lui Andrei. Își chinuia capul, nu dormea noaptea și în fiecare dimineață se infățișa cu ceva nou. Avea meșteșug drăcesc să-l mulțumiască cu slujbile lui și știa să-i îndirjească furia cînd avea necaz pe cineva, că pătimeau acum oamenii și mai cumplit ca pe vremea după urma lui Dinu.

Minia lui Andrei îi ajungea mai pe toți, fiindcă toți erau în ceartă și dușmănie cu îngrijitorul.

Se mai deda la indeletniciri și mai ticăloase încă, scotea din minți fetele și nevestele tinere, le ducea noaptea sub acoperișul Murat, în odaia de culcare a lui Andrei pesches de carne vie. Pentru asta căpăta parale și-i se ierta multe nepotriviri de prin catastife.

Cuconu' Isaie se scula de dimineață, se culca tîrziu, lua doctorii, nu mai fuma tutun, și din cînd în cînd primea vizita doctorului Enghel, orî își trecea de urît cu Catinca. Mai venia Antache și mai făceau cite o preferință cu subprefectul, în lungile serî de iarnă. Andrei se înstreina de inima lui, nu se mai vedeau de cit la masă, de sănătate îl întreba rar, cetia jurnale, orî eșia însoțit de Dinu fără de care nu mai putea face un pas. Mergeau și călări, dar mai rar, că la călărie greu se deprindea Andrei, avea bătaie de cap cu caii și-i se întimplase o belea neuitată. Cutezase într'o zi să ncalice pe un cal ne-nvățat, un rîncaci stătut la grajd pe grăunțe și-l dăduse peste cap, de-l trîntise burduf, cu capul de o gramadă de petriș pe șosea. Calul ușurat de sarcina din spate, cu care nu era deprins, gonise cit gonise pe cîmpie, și se-ntorsese zburdînd, la grajd.

Pe urma calului, plin de zăpadă mestecată cu noroi, venia schiopătînd de un picior și pocnit la frunte Andrei. Isaie zărise calul, se înspăimîntase rău și se grăbise, de trimese oameni de la curte după copilul lui, pe care-l credea rănit, și-i bătea inima. Dar puțin mai pe urma calului se-ntorcea posomorît Andrei, iar bătrînul se ascunsese de rușine pentru dînsul, și aducîndu-și aminte de pățania din toamnă cînd scăpase Mitruț.

(Sfîrșitul în N-rul viitor).

CATON THEODORIAN.

PEGAS VÎNDUT

— DUPĂ SCHILLER —

Odată într'un iarmaroc, la care
 Un lucru vechi se schimbă 'n marfă nouă,
 Aduse-un biet poet flămînd să-și vîndă
 Pe mîndrul cal al muzelor — Pegasul. —
 Neastîmpărat tot necheza într'una
 Frumosul cal, sărînd ca la paradă,
 Și toți cari îl priveau ziceau în sine:
 «Un cal regesc!... Un lucru doar îl strică:
 Perechea cea de aripe urite.
 Și dac'ar fi să-l ținem de prăsilă
 Așa ca dînsu-ar fi o raritate
 De căl... Dar cine e nebunul care
 Să-l mîne fugărînd cu el prin aer!...»

Și nimeni de-ăst cusur nu-l cumpăra
 Ne vrînd în vînt, pe el, să-și piardă banii.
 Dar iată altu'n urmă se iviște
 Spunînd aceleași vorbe de-admirare:
 «Aripile-î nu-mi fac nici un serviciu
 Dar le-aș tăia și-atunci putea-voi face
 Dint'însul cal să tragă la căruță;
 Și-orî cît mî-ar cere, eu aș da pe el!...»
 Și tirgul fu făcut, iară poetul
 Se'nveseli că se scăpă de dînsul.

Și inhămîndu-l Hans — cumpărătorul —
 Pegas, nici nu simți vre-o greutate
 Ci'nviorat de-ale lui Hans îndemnurî
 Simțea în piept dorința ca să zboare.
 Dar mai apoi, ne mai puțînd se rabde,
 Spre-a merge fără cu să dea din aripî,
 Zvîrlî'ntr'o margine de șanț din cale
 Greoiul car ce nu-l lăsa să zboare.
 Atuncea Hans înecăjit de-aceasta
 Stătu și se gîndi în loc o clipă
 Și-apoi privîndu-l necăjit, îi zise:
 «Te-oi inhăma de-acuma la trăsura
 Ca, mai ușure sarcina să-ți pară!...»
 La început mergea frumos și bine,
 Și săgetînd fugea pe drum trăsura,

Dar totuși, ne'nvățat nici cu aceasta
 Se-opri de-o'ulă nechezînd, din fugă,
 Și'nfuriat de sarcina trăsorei.
 O răsturnă 'ntr'o mlaștine adîncă
 Și iar porni cu dînsa răsturnată
 Oprîndu-se, cînd îi trecu minia.
 — Nu-î lucru de glumit cu calul ăsta!...
 Își zise — atuncea Hans, privind la dînsu',
 Și-și puse'n gînd să-l deshameze iară.

Atuncî Pegas, era un altul par'că
 — Un cal vioi mergînd voios și sprinten
 Cx'n clipa cînd era la cumpărare —
 Dar Hans, văzîndu-l potolit la fire,
 Îl luă să facă iarăși o'ncercare:
 Alături a de-un taur prea puternic
 Îl inhămă cu el la plug să tragă.
 Era atît de caraghios cortegiul:
 Un cal trăgînd alătura de-un taur.
 Și orî și cît era de strîns în hamuri
 Pegas, tot măi simțea un dor să zboare.
 Zadarnic îl muncea dorința-aceasta,
 Căci hamurile îl strîngeau puternic,
 Pe cînd recinul lui -- voinicul taur —
 Mergea obișnuit cu-ustfel de treabă.
 Dar după-o muncă prea din cale-afară
 Sărmanul cal — obișnuit cu muze —
 Se prăvăli trudit de oboseală.

— Nemernic cal!... — strigă Hans cu minie
 Și tot lovîndu-l fără pic de milă —
 «Nu te pricepî de loc la nici o treabă,
 Și-al tău stăpîn m'a înșelat cu tine!...»
 Și-atuncî pe cînd îl tot lovea într'una
 Cu biciul, vrînd ca să-l rîdice,
 Se auzi adus de vîntul tainic
 Un cînt duios din coarde de chitară.
 Și'ncet... încet... Pegas simți atuncea
 Că o chemare spre trecuța-î viață
 Îl strigă, pătrunzîndu-î dulce'n suflet
 Acordurile blînde de chitară.
 Și Hans, îl deshămă atuncea iute,
 Îmbucurat că-l vede că se scoală.

Incet și lin vinea din depărtare

*Mereu, adus de vînt duiosul cîntec,
Pegas, întors acum la fosta-î stare
Simțea cum că din ce în ce viață
Îi dă, dulceața blindelor erouri
Ce răsunau din cîntul de chitară.*

*De-odată-un răget nările-î dilată,
Cu și un vuet grosnic de furtună,
Și adunîndu-și forțele-și desface
Cu dor desamorfitele-î aripe.
Și pînă cînd se poartă Hans cu iarăși
In hamurile țării să-î strîngă trupul,
Pegas, pătruns de cîntul de chitară,
Se ridică 'n albastra înălțime.*

trad. de M. ALEXANDRESCU.

PESCAR DE ISLANDA

PARTEA TREIA

V.

Intr-o zi din cea d'întîi jumătate a lunii Iunie, pe cînd bătrîna Yvonne se întorcea acasă, vecinele îi spuseră că era chemată de comisarul inscripției maritime.

Era ceva în legătură cu nepotu-său, de sigur, dar asta n'o înspăimînta. Familiile *oamenilor de mare*, au adesea orî a face cu *Inscripțiunea*. Ea decî, care fusese fiică, femeie, mamă și bunică de marinar cunoștea acest biurou de aproape șasezeci de ani.

Era vorba de delegațiunea ei de sigur, sau de vre-o mică sumă de bani de la *Circé*, și care trebuia ridicată cu ajutorul *procurer* sale. Știind ce se datorește d-lui comisar, ea se găti. Își luă rochia ei frumoasă și o bonetă albă, apoi pe la ceasurile două porni.

Depănînd din picioare destul de iute și mărunțel pe cărările dintre stînci, ea se îndrepta spre Païmpol, puțîn cam cu frica'n sîn cînd se gîndea că au trecut două luni fără să fi primit nicîo scrisoare de la Silvestru.

Ea întîlni pe amarezul ei, stînd la poartă, foarte slăbănogit de cînd cu frigul iernei.

— Ei bine? Cînd veî vrea, ştii, nu trebuie să te ruşinezi, frumoaso! (Iar acest costum de scînduri ce nu-î mai eşia din cap).

Vesela vreme a lui Iunie surîdea pretutindenî în jurul ei. Pe înnălţimile pietroase nu se vedeau decît iniştriî mărunţi cu flori galbene ca de aur, dar cît treceaî în partea de jos, adăpostită împotriva vîntului mării, găseaî numai decît frumoasa verdeaţă nouă, gardurile de păducel înflorit, şi iarba înnaltă ce miroşia ca o mireasîmă. Ea nu vedea nimic din toate acestea, e cea atît de bătrînă asupra căreia se îngîrămădiseră anotimpurile fugare, scurte acum ca zilele...

Prin prejurul colibelor cu ziduri întunecoase ce se dărănau, erau trandafiri, garofiţe, micsandre şi pînă şi pe coperişurile de paie şi de muşchiu, miî de micî floricele care atrăgeau cei d'întîiu fluturi albi.

Primăvara era aproape fără dragoste, în acest ţinut de Islandezi şi frumoasele fete de neam mîndru care se zăriau visătoare la porţi, păreau că săgetează cu ochii lor negri sau albaştri, mult mai departe de luciurile ce se vedeau. Flăcăii către cari sburau melancoliile şi dorinţele lor, făceau pescuirea cea mare în marea de miazănoapte...

Dar orişicum era o primăvară caldă, curată, turburătoare, cu uşoare biziituri de muşte, cu mireşme de plante nouă.

Şi toate aceste lucruri cari n'au suflet, urmau a surîde acelei bătrîne bunică care se ducea cît putea, spre a afla moartea celui mai de pe urmă nepot al ei. Ea se apropia de acel ceas grosnic în care ceia ce se petrecuse atît de departe pe marea Chineză era să-î fie spus, ea făcea acel drum jalnic pe care-l ghicise Silvestru cînd îşi da sufletul şi care îi stoarse cele mai de pe urmă lacrimi de mîlmire... Bătrîna lui bunică, chemată la *Inscripţiunea* din Paimpol spre a afla că el e mort!... El o văzuse foarte lămurit trecînd pe acest drum, mergînd repede, drept, cu micul şal castaniu, cu umbrela şi cu marea ei bonetă. Şi vedenia aceasta îl făcuse să se ridice şi să se svîrcolească într'o sfăşiere groasnică, pe cînd uriaşul soare roşu al Ecuatorului, care astîntea mărţ, intra prin acel ochiu de fereastră a vaporului spital, spre a-l vedea murînd.

Numai că el de acolo, în cea mai de pe urmă vedenie a lui, îşi închipsea că această plimbare a sărmaneî bătrîne va fi supt un cer de ploaie şi ea se făcea în vesela primăvară batjocoritoare.

Cu cît se apropia de Paimpol, cu atît era mai neliniştit. şi îşi iuţia mersul.

Iat'o în oraşul cenuşiu, pe micile uliţi de granit unde bătea soarele dînd bună ziua altor bătrîne, de o seamă cu ea, şi cari stăteau la fereastră...

Mirate de a o vedea, ele se întrebau :

— Unde să se ducă ea oare așa de repede, gătită ca de Duminică, într'o zi de lucru?

D. Comisar al Inscricțiunii nu era în biuroū. O mică ființă foarte urită, de vre-o 15 ani ședeă la o masă. N. fiind bine croit pentru a se face pescar, el învăță carte și-și trecea zilele pe acelaș scaun, cu zăvolniți negre, sgrîind mereu hîrtia.

Cînd ea îi spuse numele, el se sculă de la masă, făcînd pe grozavul spre a lua dintr'o despărțitură niște hîrtii timbrate.

Erau multe. Ce însemna oare aceasta? Certificate, hîrtii cu pecetii, un livret de marinar îngălbenit din pricina mării, și toate acestea împrăștiind ca un miros de moarte...

El le întinse în fața sărmanei bătrîne care începu a tremura și a nu mai vedea lămurit. Ea recunoscuse două din scrisorile scrise de Gaud pentru ea către nepotul ei. Aceste scrisori veniseră înapoi nerupte... Și acelaș lucru se întimplase cu două zeci de ani mai înainte, cînd cu moartea feciorului ei Pierre: scrisorile se întoarseră din China la d-l comisar care i le înmînă...

Ei citea cu un glas de învățat: «Moan, Jean Marie-Sylvestre, înscris la Paimpol, folio 213, numărul matricol 2091, decedat pe vaporul *Bien-Hoa*, la 14...»

— Ce?.. Ce i s'a întimplat, domnișorul?

— Decedat!.. A decedat — răspunse el.

De sigur că nu era rău acest scriitoraș. Dacă spunea aceasta într'un chip atît de brutal era mai mult din lipsă de judecată, și prostie de mic om nedesăvîrșit. Și văzînd că ea nu înțelegea acel cuvînt frumos, el vorbi în limba bretonă:

— *Marw eo!*..

— *Marw eo!*.. (A murit).

Ea repetă după el cu vocea ei tremurătoare de bătrînețe, după cum un slab ecoū nerăsunător ar spune o frasă indiferentă.

Era tocmai ceia ce ea ghicise pe jumătate, dar asta o făcea numai să tremure. Acum cînd știa sigur vestea aceasta părea că n'o atinge. Mai întii puterea ei de a suferi se cam tocise ce e drept nițel, din pricina vîrstei, mai ales din iarna trecută încoace. Durerea nu veni nunaî decît. Și apoi ceva i se învirtea acun în cap și ea amesteca această moarte cu altele: pierduse atîți feciori!.. Ii trebui un minut pentru a înțelege bine că acesta cra cel mai de pe urmă al ei, cel mai scump, acela către care se îndreptau toate rugăciunile, toată viața, toate așteptările, toate gîndurile ei, întunecate deja de apropierea mohorită a *vîrstei copiilor*...

Ea simția ca o rușine să-și arate disperarea înaintea acestui băețel

pe care îl ura: așa se vestește unei bunice moartea nepotului ei?.. Rămase în picioare înaintea acelei mese, înțepenită, frământînd în în mîini marginea șalului cu sărmanele ei mîini scorojite și crăpate de leșie.

Și ce departe se simția de satul ei!... Doamne, va trebui să facă iar acest drum, și să-l facă așa cum se cuvine, pînă să se vadă în coliba ei unde se grăbia să ajungă și să se închidă — ca dobitoacele rănite cari se ascund spre a muri.

Pentru asta măi ales nu se prea forța ea să gîndiască, să înțeleagă prea bine, spăimîntată de un drum atît de lung.

I se dete un mandat spre a scoate, ca moștenitoare, trei zeci de franci ce i se cuvenea din vînzarea sacului lui Silvestru, apoi scrisorile, certificatele și cutia cu medalia militară. Stîngace, ea luă toate acestea cu degetele ei cari nu se puteau strînge, le trecea dintr'o mîină într'alta, ne măi găsindu-și buzunarele spre a le pune.

Prin Paimpol trecu fără să se oprească și fără să se uite la cineva, cu trupul plecat înaintea de par'că era gata să cază, cu un văjiit de singe în urechi, grăbindu-se, prăpădindu-se, ca o sărmană mașină deja foarte veche căreia i-ai dat pentru cea din urmă oară cea măi mare iuțeală fără să te îngrijești dacă nu cumva îi vor plesni resorturile.

La al 3-lea kilometru, ea mergea încocîrjată de tot, sleită. Din timp în timp papucul ei de lemn isbiă cîte-o piatră care-î dădea o dure-roasă zguduitură în cap. Și se silia să se tîrască pînă la ea de teamă de a nu cădea și a fi strînsă de pe drum...

(Va urma).

C. SANDU-ALDEA.

ÎNCEP SĂ CADĂ FLORI DIN TEI

*Incep să cadă flori din tei..
E'ntîiul plîns al primăverei.
Și azi privirea ta curată
S'a turburat întîiași dată,
Căci s'a răsfrînt în ochii tei
O rază din amurgul serii.*

*Cutremurată ca de-un vis
Din vremi neînchegate încă,
Mereu ai vrea ca să rămîi*

*O floare 'n zilele dîntii!
Dar este-un drum fatal, prescris,
Spre-o pace veșnică, adîncă.*

*Si tu te temi atît de-amurg!
Te temi de liniștea-î senină,
Că-î frate-al liniștei de veci
Necunoscute, triste, reci:
Viețile ce-acolo curg,
Se perd din zarea de lumină!-*

G. APOSTOL.

REVISTA GENERALA

«SPOVEDANIE CĂTRE OAMENII CINSTIȚI.»

D. C. Stere publică în «Viitorul» un articol foarte caracteristic pentru «progresul» modern. E biografia unui Român de bine, a d-sale, care a muncit și a jertfit chiar fericirea d-sale personală în viață cu gândul de a-și servi neamul și țara. Azi acest om se vede încolțit, într'un mod nespus de brutal, de o presă «liberă într'o țară liberă» și se vede nevoit a-și justifica, în fața lumii întregi, chiria ce plătește, bucatele ce mănincă, hainele ce îmbracă, d-sa și toată familia d-sale!... E un spectacol nespus de trist și rușinos ca un om onest, învățat și patriot să fie ast-fel terfelit prin toate noroaiele. E un scandal.

Pe de altă parte însă nu credem că această nenorocită stare de lucruri se poate atribui numai ziarului său ziarelor cutare. Vina o poartă *demagogia* ce se resfață mai în *toată presa tuturor partidelor noastre*. Iar demagogia e moartea orî și căruî fel de poporanism sincer. *Ea* trebuie combătută cu energie concentrică *de către toți oamenii ordinii, din toate partidele*. Cu ea nu încap transacțiunii; ea trebuie biruită. Ea însă nici odată nu va fi biruită prin scrisori și lămuriri. Căci orî-ce demagogie e cinizmul întrupat. *Ea ride* de drepturi și dreptate, de cinste și merit, de argumente. Contra ei se cer mijloace mult mai energice. Și oamenii politici această misiune o au: *să ferească patria de situații în cari cinstea și meritul ajung de risul plebii*.

Tocmai de aceea, oamenii politici trebuie să se mulțumească cu un minimum de doctrine și cu un *maximum de simț practic*. Numai așa se va putea pune capăt multora din mizeriile noastre.

FILOSOFIE ATEISTĂ LA UNIVERSITATE ?

Aflăm că Senatul Universitar din Capitală ar fi recomandat, dintre mai mulți candidați, pe un domn Nădejde pentru o catedră universitară de filosofie. Pe cît știm noi, d. Nădejde e un profesor secundar ieșit din școala d-lui C. Dimitrescu-Iași și care acum în urmă a fost un an sau doi în Germania. Atîta tot. *Lucrări filosofice d-sa n'a publicat, pe cît știm*. Doar o teză și alte mărunțișuri. Pe ce se întemeiază dar recomandarea Senatului Universitar? Cum? Am ajuns așa departe ca *orî-cine* să poată fi improvizat *profesor de filosofie la Universitate?* Pină și un om despre care circulă fama că ar fi *ateist*? «Circulă fama» — pentru-că «lucrările sale filosofice» nu sunt cunoscute de nimeni.

Dar d. Haret este, de sigur, un patriot prea încercat decît să nu-și dea seamă *de marea importanță tocmai a catedrelor de filosofie pentru dezvoltarea mentalității generațiilor ce vin*. D. Haret știe de sigur foarte bine, cît rău a adus acestei țări o anumită filosofie.

În orî-ce caz am dori să fim lămurii și noi și marele public asupra *motivelor* cari au îndemnat pe Senatul Universitar să recomande pe d. Nădejde. Se vorbesc multe. Și e timpul, credem, să se facă lumină asupra spiritului

«modernist» ce se vede că a pătruns în vremea din urmă și în Universitate...

O GAZETĂ INCENDIARĂ.

Sunt mai multe în țară. Dar acum vorbim de faimoasa gazetă «Dreptatea noastră», care a apărut mai deunăzi, după cum am anunțat, și care nu-î de cît o nemaipomenită ațitare la revoltă. În numărul său din urmă, organul tăciunar înjură pe d. Ionel Brătianu că i-ar fi provocat oare-cari dificultăți la respirație. Dacă d. ministru de interne a luat măsuri contra acestei imunde tipărituri, fie-care om de bine trebuie să-l felicite. Libertatea presei este o condiție de cultură. Așa este. Dar numai oamenii culți o știu și prețui. Lăsată la discreția tuturor elementelor destructive, libertatea devine un blestem, un pericol național dacă nu este îngrădită contra celor ce nu o merită. Noi credem că în această privință partidele ar trebui să se înțeleagă asupra măsurilor neapărat necesare spre a se împiedeca asemenea tentative de propagandă anarhică.

DIP.

SOFISTICA MARXISTĂ ȘI ȘTIINȚA.

Într'o polemică cu «Adevărul», d. Aurel C. Popovici pune în adevărata ei lumină «valoarea științifică» a teoriilor marxiste. Iată o parte din răspunsul său:

Nu-î exact că «nimeni n'a imputat confuzie lui Karl Marx». Adevărul este că însuși Engels spune, în prefață la tom. II al «Capitalului», că teoriile lui Marx nu sînt tot-deauna consequente, că unele sînt cu desăvîrșire incomplete. Adevărul e că între mulți alții, unul din cei mai de frunte critici ai lui Marx, d. Paul Leroy-Beaulieu, zice: «Discipolii săi (ai lui Marx) au continuat să publice în mari volume manuscrisele obscure și confuze pe care el le-a lăsat la moartea sa. Dar și aceste volume postume, ca și acelea pe cari le publicase în viață, sunt lamentablement vides de toute notion positive!!... Marx este «un effronté plagiaire d'une formule. de Proudhon». El nu a făcut alt-ceva «decît a luat ideia lui Proudhon într'o nesfîrșită serie de volume prin cari. «il en impose aux nûifs» (Le Collectivisme, ed. IV. p. 459 -460).

Nu este adevărat că nu aveam temeiu să spun că Bernstein a plagiat pe Leroy Beaulieu. Insuși Kautsky îl numește pe acesta «incantașul lui Bern tein». Dar Bernstein însuși se face că n'ar fi știind de marile lucrări ale economistului francez (d. p. de a sa «Répartition des richesses» etc.) și deși îi ia ideile, nici nu-l pomeneste măcar. Asta în literatura «burgheză» se numește plagiat. Nu altfel. Insuși marele și modestul economist francez zice: «punctul de plecare al criticei lui Bernstein nu este al lui propriu... nous l'avions devancé de plus de vingt ans... însă Bernstein... «affecte de nous ignorer». (Ibidem, p. 464).

Nu este adevărat că «și cei mai aprigi adversari ai teoriilor lui Marx» i-ar fi recunoscînd «o vastă cultură economică și o genială putere de sinteză». Adevărul este că Marx a plagiat pe Ricardo, pe Saint-Simon, pe Owen, pe Fourier, pe Sismondi, pe Cabet, pe Proudhon, pe Rodbertus și pe alții. Aș putea cita aici o întreagă literatură întru sprijinirea afirmațiunii mele. Atit deocamdată:

Robert Flint, profesor la universitatea din Edinburgh, consideră teoriile lui Marx parte ca «exagerațiunii, parte ca deducțiunii din doctrine de ale

altor economiști, în nici un caz ele nu sunt noi «adevăruri economice.» Fără Ricardo nu ar fi Marx. Iar critica pe care Marx o face capitalismului este în bună parte a lui Fourier, «*owes a good deal to Fourier*». (Socialism, p. 136).

Gustave Le Bon: «Rolul (lui Marx) a fost mai ales încercarea de a da o formă științifică «à des spéculations bien banales et vieilles, empruntées... aux écrivains français et anglais» (Psychologie du Socialisme. ed. III, p. 114.)

Emil Faguet care arată de asemenea, cu Lichtenberger și cu alții, că *Marx* a plagiat pe Ricardo, pe Proudhon ș. a. și că toată «originalitatea» lui consistă în faptul că a căutat să dea teoriilor sale «l'autorité de la chose affirmée comme scientifique» — îl prezintă pe «marele Marx» ca pe un demagog pseudo-științific. (Le Socialisme en 1907, p. 84).

Loria, cunoscutul scriitor socialist, după ce arată toate construcțiile sofistice ale lui Marx, se întreabă: «Văzutu-s'a vre-o dată o mai desăvârșită reducere la absurd, un faliment mai cumplit al unei teorii?... Dar de oarece teoria valorii e temelia întregii părți statice a sistemului lui Marx... acesta întreg se prăbușește în urma nimicirii teoriei despre valoare (V. Garofalo, La Superstition socialiste, trad. de Dietrich, p. 39). Loria scrisese la 1895!

Werner Sombart, răscolind și el prin ruinele marxismului, zice — la 1908 — că în acești din urmă zece ani «critica ce i s'a făcut sistemului marxist l'a ros și l'a jerpelit pînă l'a făcut tot zdrențe (bis es ganz in Fetzen gegangen)». (Sozialismus und soziale Bewegung, ed. VI p. 108).

După toate acestea, mi se pare că nimeni nu se va mira dacă noi «burghezi» vom ține, și de aci înainte, mai mult la asemenea autori critici de cit la autoritățile din Strada Sărindar...

«Adevărul» îmi mai reproșează că am greșit pronumele lui Bernstein. Dumnezeu să mă ierte! Dar în viața publică a Europei de azi sunt așa de mulți Bernstein, Braunstein, Epstein, Goldstein, Singer, Adler, încît ușor îți scapă numele lor de — botez. Mai ales că nu prea sunt botezați...»

CULINOSOFIE SOCIALĂ.

— Pofțiți la «*banchetul vieșei*»! Ultimul cuvînt al sociologiei. Cea mai «apetisantă» invitație în economia politică «științifică». Epocă progresistă și pace. Zilnic face un pas mai mult spre idealul cel măreț: Statul un imens Biberon. Cu lapte din ce în ce mai prost și mai puțin; cu oameni tot mai înăcriți, mai tâmpiți și mai scîrbiți de muncă.

«*Viața un banchet*»! Mai concepție de fericire culinară se poate? Și după-ce chiar oameni bătrîni pun în circulație asemenea profundă *culinosofie* — să ne mai mirăm că rîvna de muncă mereu scade iar pofta de cîștig pe nemuncite mereu crește? Să ne mai mirăm de groaznica înbulzeală a celor ce se bat ca orbii după bilete gratuite la marele «*banchet al vieșei*»!...

«*Banchetul vieșei*»! Adică Statul să fie dat de aci înainte pe mîna bucătarilor și bucătăreselor feministe! Iar după banchet — aghioase la soare și «rațiunea umană» vagabondă prin nori!

Apoi viața nu-î banchet! Doar pentru trîntorii de sus și pentru trîntorii de jos — *nobile par fratrum*.

Știm prețui intervenția Statului în viața economică, unde trebuie, unde poate, cînd se poate. Căci nici aici nu se poate face politică adevărată dacă

o legăm de principii teoretice, abstracte, generale. Totul depinde de situația specifică a fiecărui popor. Găsim însă că e o mare greșală a amei lumea cu lozinei ce deșteaptă poftă pe cari nici un Stat nu le poate satisface.

Pentru omul întreg, viața nu-î banchet! Ci dinpotrivă: o desfășurare a voineii, a «energiei potențiale», a demnității bărbătești, a caracterului! E o neconținută *trebuiță* de trudire omenească, dor adînc de muncă întreagă, desăvîrșită. Căci e unica muncă ce dă spor și vieții farmec; minții înțelepciune iar bietului nostru suflet omenesc odihnă, deplină armonie cu natura dinprejur, cu taina ei cea mare, cu Dumnezeu!

Nu la banchet! *La lucru!* La orice lucru plin, desăvîrșit! La traiu agonisit cu muncă însuflețită, cu minte și cu cinste, nu la pomeni. Căci nu bărbații în putere își trag viața din pomeni ci orbeții, cerșetorii și babe! Iar asemenea pomeni nu se dau decît atunci cînd moare un neam, — cînd trece în lumea cealaltă. Atunci se dau ca să fie de sufletul lui!... Asta ar fi politică funebră, nu politică de viață, de viitor.

Foarte bine a făcut guvernul liberal că a intervenit în chestia țărănească dar fără a se lăsa ademenit de banchetologie sentimentală. D.

CONCERT LA CÎMPINA

Societatea corală «Gavril Musicescu» din Cîmpina, a dat în ziua de 22 Mart. a. c., în acel oraș un concert coral. S'a cîntat între altele: «La riul Vavilonului», mare concert religios, «Corul vînătorilor», «Morarul», «Lumea mea» ș. a. «Brîul», Lugojana», și «Răsunetul Ardealului» au fost foarte mult aplaudate. S'a declamat din Satira III-a de Eminescu, precum și alte monoloage. De-asemenea comedia-farsă «Danțul mortului» de V. A. Urechia, jucată de membrii corului a reușit pe deplin. Aceiași societate corală, va da un concert la Azuga, în ziua de 27 Aprilie a. c. C. N. M.

*

D. Drag Anastasijevic a publicat la Belgrad și în limba sîrbească o monografie populară asupra sfîntului munte Atos în trecut și în prezent («Sveta Gora u proslosti i sadesnijosti», 8°, 29 pag.).

*

În numărul din urmă al revistei profesorului Karl Krumbacher din Mînich «Byzantinische Zeitschrift (volumul XVII No. 1/2, B. G. Teubner, Lipsca), se găsește o recenziune a lui Ć. Jirecek (Viena) asupra volumașului «Istoria statelor balcanice creștine» scris de d. K. Roth pentru colecțiunea Goeschen din Lipsca. Cartea lui Roth (un volumaș în 16° de 157 pag.), deși nu este scrisă pentru specialiști, conține totuși un număr oare-care de greșeli, asupra cărora se insistă în această recenziune. De altfel recenzentul găsește că partea care se referă la România n'ar lăsa nimic de dorit.

*

D. Dr. Ganco Cēnov, translator la Ministerul de Războiu din Sofia, a publicat în editura proprie și în limba bulgărească un studiu (de II și 212 pag. în 8° asupra «Patriei și limbei primitive a Bulgarilor (Praotecostvoto i pra-

jezikât na Bâlgarite). Lucrarea, mai mult ca mediocră, conține numeroase atacuri la adresa «școalei vieneze» și afirmă că Bulgarii și Hunii primitivi n'ar fi avut nici un amestec cu popoarele finice sau turcești. Slaviî ar fi locuitorii primitivi ai țărilor dunărene și balcanice. In grupul lor ar intra Daciî. Traciî, Hunii și Agatirșii, cari ar fi identici cu Acațirii, Chazariî și Cazaciî. Impăratul Justinian și cei mai mulți din generaliî săi, începînd cu Belizarie, Aspar, Vitlianus ș. a. ar fi fost Slavi sau Bulgari. Etimologiile pe cari le încearcă autorul nu sint mai puțin ciudate.

*

D-l Dr. G. Weigand, profesor la universitatea din Lipsca, directorul «Seminarului de limba romînă» alipit pe lîngă acea universitate, a publicat, în editura lui I. Ambr. Barth din Lipsca. (X și 188 pag. în 8°) o gramatică a limbei bulgărești, pe care d. Prof. Dr. Karl Krumbacher, celebrul bizantinolog, o recomandă cu multă căldură în a sa «Byzantinische Zeitschrift.

M. H.

*

Începînd cu numărul acesta, d-l Aurel C. Popovici va îngrijî partea politică a revistei noastre.

RASPUNSURI

T. V. — «Unde ne găsim fericirea»? Ideile D-tale sint bune, morale, dar cunoscut. Nici forma nu e nouă, nici fondul original, ca să intereseze publicul unei reviste. Totuși, intențiile bune merită și ele o încurajare. Încolo, citește mult în direcția asta și nu scrie deocamdată nimic. Vei avea, astfel, mai mult folos.

Er. M. — Cernăuți. Inspirații nelămurite încă.

M. O. — Suceava. Originalul prea greu pentru începători. Încercați însă mereu și poate veți izbuti să dați cu vremea traduceri mai expresive.

Poșta Administrației

Rugăm pe toți bunii noștri cititori-abonați cari au rămas în urmă cu plata abonamentului pe anul curent, să binevoiască a-și aduce aminte de noi.

Ținem să atragem atenția celor cari de Sf. Gheorghe își schimbă locuința, să ne avizeze la timp spre a nu suferi nici o întârziere în primirea revistei.

ADMINISTRAȚIA.